

SOSIAALIPOLITIikka

Iso Pyörä -KOULUTUSUUDISTUKSEN PYÖRTEISSÄ

Anne Kouvonen: *VTT, Sosiaalipolitiikan professori (ma.), Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto*

anne.kouvonen@helsinki.fi

Janus vol. 26 (1) 2018, 83–86

Tulin töihin Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitokselle syksyllä 2014, kun muutin Iso-Britanniasta Suomeen työskenneltyäni pitkään ensin University of Nottighamissa Englannissa ja sitten Queen's University Belfastissa Pohjois-Irlannissa. Tuossa vaiheessa Helsingin yliopiston käytännöt olivat vielä monessa suhteessa hyvin erilaisia ja huomattavasti vähemmän strukturoituja ja keskitetyksi johdettuja kuin brittiyliopistoissa. Opetukseen liittyvää hallintotyötä oli professoreilla ja yliopistonlehtoreilla ratkaisevasti vähemmän. Vaikka eroja toki runsaasti edelleen on, kuluneen kolmen vuoden aikana on tapahtunut valtavia muutoksia, ja monessa suhteessa käytännöt sekä arjen yliopistoelämä sekä opiskelijan että opetushenkilökunnan näkökulmasta ovat alkaneet muistuttaa enenevässä määrin arkea brittiläisissä yliopistoissa. Taustalla muutoksissa on suurimmilta osin ollut Helsingin yliopiston laaja koulutus uudistus, ns. Iso Pyörä, joka tietenkin itsessään heijastelee laajempia poliittisia ja yhteiskunnallisia muutoksia. Isolla Pyörällä on ollut suuria vaikutuksia kaikkien Helsingin yliopistossa opetetavien tieteenalojen kannalta, sosiaalipolitiikalle siinä samassa. Pääsin Isoon Pyörään mukaan heti suunnittelun alussa ja on ollut kiinnostavaa ja mielekäästä olla mukana rakentamassa uusia koulutusohjelmia.

Uudet tutkintorakenteet tulivat voimaan ja uudet koulutusohjelmat aloitettiin syksyllä 2017. Ison Pyörän toteutuksen aikataulu ei ollut ideaalinen koska samaan aikaan kun suunnitelimme uusia koulutusohjelmia jouduimme keskelle Helsingin yliopiston yt-neuvotteluja ja erityisesti hallinto-henkilökuntaa koskettaneita kipeitä irtisanomisia.

Uudistus on tarkoittanut, että oppiaineista on siirrytty koulutusohjelmiin ja tämä on merkinnyt suurta muutosta myös sosiaalipolitiikan oppiaineen (tieteenalan) asemassa. Tieteenalat, joita aiemmin on opetettu pää- ja sivuaineina, löytyvät nyt koulutusohjelmien sisällöistä. Koulutusohjelmassa on useiden tieteenalojen sisältöjä ja sisältöjen suunnittelussa yhtenä keskeisenä lähtökohtana on ollut työelämäosaamisen ja työelämävalmiuksien tuottaminen. Jo kandiohjelmiin kuuluu harjoittelua tai työelämäprojekteja. Sosiaalipolitiikasta kiinnostuneet tulevat opiskelijat eivät hae valintakokeessa enää yhteiskuntapolitiikkaan, vaan sosiaalitieteiden kandiohjelmaan, jossa aluksi opiskellaan laajasti eri sosiaalitieteitä. Esimerkiksi ensimmäisenä syksynä kaikki uudet opiskelijamme käyvät paitsi yhteiskuntakuntapolitiikan, myös sosiologian, sosiaalipsykologian ja sosiaalityön johdantokurssit. Samoin kaikki sosiaalitieteiden kandiohjelman opiskelijat joita

on tänä vuonna Helsingin yliopistossa noin 90, suorittavat yhteiskuntapolitiikan johdantokurssin, joka painottuu keskeisiltä osin sosiaalipolitiikkaan.

Tieteenalaan eli entisen pääaineen valinta tapahtuu 3-vuotisessa kandiohjelmassa vasta myöhemmin, noin toisen opiskeluvuoden keväällä. Tämä mahdollistaa opiskelijoiden erikoistumisen tiettyyn tieteenalaan kandityöössään. Kaikki eivät tule mahtumaan haluaansa opintosuuntaan, joten karsintaa joudutaan tekemään opintomenestyksen ja opiskelun etenemisnopeuden perusteella. Maisteriohjelmissa sen sijaan opiskellaan alusta asti suuntautumisvaihtoehdossa, joista yksi on yhteiskuntapolitiikka. Muut sosiaalitieteiden maisteriohjelman suuntautumisvaihtoehdot ovat sosiaalipsykologia, sosiaalityö, sosiologia, kriminologia ja väestötiede.

Helsingin yliopiston nettisivuilla sanotaan, että ”Muutos tarkoittaa, että kandiohjelmaan hakiessaan opiskelijan ei tarvitse vielä sitoutua yhteen tieteenalaan, vaan opintojen edetessä hän voi ohjelman sisällä suuntautua itselleen parhaiten sopivalle alalle. Tämä vähentää uudelleen hakemisen tarvetta.” Seuraavat pari vuotta tulevat näyttämään, miten hyvin tämä käytännössä toimii ja miten tyytyväisiä opiskelijat tulevat muutokseen olemaan. Voisi ajatella että uudet opiskelijakohortit tulevat sopeutumaan muutokseen paremmin kuin aiemmin aloittaneet opiskelijat, joilla onkin ollut paljon huolta ja kysymyksiä uudistukseen liittyen.

Kaikilla koulutusohjelmilla on nimetyt johtajat ja johtoryhmät. Tämän myötä oppiaineesta työntekijä on muut-

tunut ja tieteenalavastaavan tärkein tehtävä on nyt toimia tieteenalansa opettajien ja tutkijoiden esimiehenä. Koulutusohjelmien johtaja ja johtoryhmä vastaavat opetuksen organisoinnista ja ohjelmien kehittämisestä.

Helsingin yliopistossa sosiaalipolitiikkaa voi opiskella paitsi suomenkielisissä sosiaalitieteiden kandi- ja maisteriohjelmissa myös uudessa monitieteisessä englanninkielisessä Contemporary Societies (COS) -maisteriohjelmissä, joka aloittaa syksyllä 2018 ja jonka johtajana itse toimin. COS-ohjelmassa on mukana viisi tieteenalaa: sosiaalipolitiikka, sosiologia, sosiaalipsykologia, sosiaali- ja kulttuuriantropologia sekä kehitysmaatutkimus. COS-maisteriohjelmissä sosiaalipolitiikan valinneet opiskelijat erikoistuvat eriarvoisuuden tutkimukseen, mutta voivat valita opintoja myös muista teemoista kuten esimerkiksi maahanmuutto ja etniset suhteet tai sosiokulttuuriset muutokset. Sosiaalipolitiikan opettajat ja tutkijat opettavat poikkeuksetta useammassa koulutusohjelmassa.

Noin puolet Helsingin yliopiston 60 maisteriohjelmasta on opetuskieltään englanninkielisiä. Näihin odotetaan kansainvälisiä hakijoita mutta toivottamme erittäin tervetulleiksi myös suomalaiset hakijat Suomen eri yliopistoista. Myös useissa suomenkielisissä ohjelmissä, mukaan lukien sosiaalitieteiden maisteriohjelma, opetus on pääosin englanniksi. Sen sijaan sosiaalitieteiden kandiohjelman opetus toteutetaan pääosin suomeksi.

Helsingin yliopistossa, kuten muissakin Suomen yliopistoissa, on nyt syksystä 2017 lähtien otettu käyttöön EU/

ETA-maiden ulkopuolisia kansalaisia koskevat lukuvuosimaksut. COS-ohjelman lukuvuosimaksu on 13 000 euroa, joten kahden vuoden maisteriohjelman hinnaksi tulee 26 000 euroa. COSin johtoryhmässä olemme pitäneet tätä kalliina mm. verrattuna alan johtavien englantilaisten yliopistojen (kuten University of York, LSE) maisteriohjelmien maksuihin, koska ohjelmamme ovat kaksivuotisia toisin kuin Englannissa. Maksu oli kuitenkin yliopiston johdosta ylhäältä päin määritelty ja itse asiassa lukuvuosimaksujen minimitariffi. Stipendejä tullaan myöntämään muutamille lahjakkaimmille opiskelijoille. Aika tulee näyttämään, minkä verran maksavia opiskelijoita tulemme saamaan. Kansainvälisten maisteriohjelmien markkinointi on tärkeää ja olemmekin panostaneet mm. nettisivuun sekä ammattimaisesti tehtyyn markkinointivideoon, jonka löydätte Helsingin yliopiston Youtube-kanavalta.

Tällä hetkellä sosiaalipolitiikka sijoittuu Helsingin yliopistossa edelleen yhteiskuntapolitiikka- tieteenalan alle (oppiaine-sanasta jouduimme siis virallisesti luopumaan Ison Pyörän yhteydessä, mutta sanaa toki epävirallisesti vielä usein käytämme). Muut yhteiskuntapolitiikan osa-alueet meillä ovat vanhenemisen tutkimus, kaupunkitutkimus, ympäristöpolitiikka ja vammaistutkimus. Valtiotieteellisen tiedekunnan laitokset, sosiaalitieteiden laitos mukaan luettuna, on lakkautettu, joten kaikki sosiaalitieteiden koulutusohjelmien tieteenalat, myös yhteiskuntapolitiikka, ovat suoraan valtiotieteellisen tiedekunnan alaisuudessa.

Entä mitä sosiaalipolitiikan tieteenalalla tällä hetkellä Helsingin yliopistossa tutkitaan? No mehän tutkimme vaikka mitä ajankohtaista ja mielenkiintoista! Käytämme monipuolisesti erilaisia tutkimusmenetelmiä, sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia. Keskeisiä tutkimusteemoja ovat mm. hyvinvointi, köyhyys, työttömyys, työllistymisen esteet, työhyvinvointi, perustulo ja terveyserot. Yksi tärkeä ja nouseva tutkimusteema etnisesti ja kulttuurisesti monimuotoisessa Suomessa on eri-ikäisten ja eri maista ja eri syistä Suomeen tulleiden maahanmuuttajien terveys, hyvinvointi ja palvelut. Nykyisillä kotikulmillani Helsingin itäisessä suurpiirissä jo 23 % väestöstä puhuu äidinkielenään jotain muuta kuin ns. kotimaisia kieliä eli suomea tai ruotsia. Joillain Itä-Helsingin alueilla kuten Itäkeskuksessa ja Meri-Rastilassa näiden ns. vieraskielisten osuus on jo yli 30 %.

Puheenvuoroni alussa sanoin, että Helsingin yliopiston käytännöt ovat lähentyneet brittiläisten yliopistojen käytäntöjä. Mutta mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opetushenkilökunnan hallintotyön ja kokousten määrä on huomattavasti lisääntynyt kuluneiden kolmen vuoden aikana. Sellaista viikkoa ei itselläni enää ole, ettei olisi yhtään opetushallintoon liittyvää kokousta. Kokouksia voi joi-nain viikkoina olla jopa useampia päivässä. Opettajat eivät itse valitse enää opetusaikojaan ja -paikkojaan, eivätkä kaikki voi opettaa tiistaisin klo 12–14 vaan aikataulut tulevat meille Optimejärjestelmän kautta. Tosin keväästä 2018 alkaen opetusaikatoiveita voi esittää eikä esteellisiä aikoja tarvitse enää hyväksyttää esimiehellä.

Opetusohjelma lyötiin lukkoon kolmen lukuvuoden (2017–2020) ajalle jo viime keväänä (2017). Samoin keväisin lyödään lukkoon seuraavan lukuvuoden opetussuunnitelma. Vainainen henkilöstö voi enää vähäisemmässä määrin opettaa mitä kurssija heitä huvittaa opettaa: pääpaino on pakollisessa opetuksessa. Yhteistyötä eri opettajien ja tieteenalojen välillä on paljon aikaisempaa enemmän. Muutos on varmasti ollut iso erityisesti vanhemmalle ja pitkään Helsingin yliopistossa työskennelleelle opetushenkilökunnalle, kun taas me nuoremmat ja muista maista tulleet olemme sopeutuneet ehkä kivuttomammin. Itse näen todella paljon hyvää esimerkiksi eri tieteenalojen kollegoiden välisen opetus- ja suunnitteluyhteistyön lisäämisessä sekä siinä, että opetusvelvollisuudet ja kursien sisällöt ja vaatimukset ovat tulleet aikaisempaa läpinäkyvimmiksi ja koherentimmiksi.

Työelämäpainotteisuus ja pedagoginen kunnianhimo ovat lisääntyneet ja nämä näkökohdat tulevat varmasti hyödyttämään opiskelijoita. Keskeinen ero ja kritiikin kohde Helsingissä verrattuna Britanniaan on kuitenkin hallinnollisen lähituen niukkuus tai käytännössä sen puuttuminen. Siinä missä entisessä työpaikassani Queen's University Belfastissa laitosta johtavilla professoreilla oli aina henkilökohtainen sihteeri tai useampikin, täällä dekaanikin saa toimia omana sihteerinään. Tämä on mielestäni suurta resurssien tuhlausta. Pienestä napinasta huolimatta haluan kuitenkin päättää puheenvuoroni siihen, että Helsingin yliopisto on kuitenkin valtavan upea paikka tutkia, opettaa ja opiskella sosiaalipolitiikkaa.